

L'ATELIER DEL JORDI

IMAGINARIS DE
FUTUR EN UN
PROJECTE PRESENT

INFORME DEL PROJECTE D'INVESTIGACIÓ I
INNOVACIÓ EDUCATIVA_26

IES JORDI DE SANT JORDI (VALÈNCIA)

PROJECTE
D'INVESTIGACIÓ I
INNOVACIÓ
EDUCATIVA

PRESENTACIÓ_

1

L'Atelier del Jordi es presenta com un projecte que forma part del nostre imaginari de futur, però que ja és una realitat en construcció dins de l'institut. Impulsat des del cicle d'Animació Sociocultural (TASOC), naix amb la voluntat de generar les condicions materials, espacials i simbòliques perquè les vides siguin més vivibles a través de metodologies artístiques.

Entenem l'Animació Sociocultural com una pràctica d'acompanyament a la comunitat que promou processos col·lectius de transformació, resposta compartida i poder social, situant la cultura com un dret i l'art com una eina educativa, comunitària i política. Des del cicle de TASOC assumim aquest encàrrec facilitant espais, materials, propostes artístiques i processos de mediació que possibiliten noves formes d'aprenentatge i de relació.

L'Atelier busca apropar la cultura a un alumnat sovint travessat per l'exclusió, l'estigma i la desafecció cap a l'escola, possibilitant la seua participació activa i la connexió entre experiència vital, aprenentatge i transformació de la realitat pròpia. Perquè la cultura és un dret, totes hauríem de poder viure-la, participar-hi i utilitzar-la com a eina d'emancipació i transformació.

Aquesta aposta implica també investigar noves fórmules educatives que trenquen amb els models tradicionals, transmetent coneixements, valors socials i eines que permeten educar a través de l'art.

Considerem essencial repensar el relat hegemònic present als instituts, un relat que ha generat i continua generant malestar, i visibilitzar aquelles realitats que romanen invisibilitzades perquè queden fora d'allò que l'escola legitima i posa en valor. Busquem problematitzar la norma, qüestionar allò que socialment s'ha establert com a «correcte» dins de la institució educativa.

Ho fem a través de pràctiques artístiques i culturals que conviden a la comunitat educativa a desenvolupar un pensament crític davant les problemàtiques socials i a construir les respostes pròpies.

Aquestes pràctiques inclouen processos de resignificació i reapropiació dels espais i dels materials que van molt més enllà de la simple ocupació física. Ens preguntem si una biblioteca pot transformar-se en un espai de cuina, si un corredor pot convertir-se en un escenari de performance o si un bany pot esdevindre una finestra oberta al pensament.

Per a nosaltres, resignificar significa transformar els usos i significats tradicionals dels espais escolars. L'alumnat no només hi desenvolupa activitats, sinó que esdevé agent actiu de transformació cultural, reinterpretant la institució i dotant-la de nous sentits des de la seua experiència, els seus interessos, el desig i la indisciplina pedagògica. La reapropiació situa l'alumnat al centre, convertint l'espai en un territori col·lectiu construït per a la comunitat educativa.

El desig actua com a motor de la implicació, mentre que la indisciplina pedagògica qüestiona les lògiques, els límits i les normes tradicionals de l'escola. En aquest sentit, l'Atelier no busca únicament ocupar un espai físic, sinó també «museïtzar» la institució: observar-la, reinterpretar-la i activar-la com un lloc de creació col·lectiva capaç de transformar l'entorn.

Algunes de les pràctiques desenvolupades des del cicle de TASOC exemplifiquen aquest enfocament: la cuina com a dispositiu de pensament crític i comunitari, o la investigació amb inflables experimentals que permeten imaginar altres formes d'organitzar, ocupar i disputar els espais.

A través d'aquestes transferències i multiplicacions d'experiències que demostren que una altra manera de fer educació és possible, desenvolupem projectes que connecten art, arquitectura efímera, ecologia, gènere i pedagogia des d'una mirada transversal i interseccional, capaç d'identificar les violències estructurals, les desigualtats per motius de raça, gènere, classe o capacitat, i de qüestionar aquelles metodologies que continuen reproduint l'exclusió.

Qüestionaments d'inici

Què genera fricció, interès o indiferència al pati?
Què passa quan resignifiquem un porxo com a espai de trobada? Com reacciona el cos davant espais desconeguts enfront dels espais segurs?
Què és i què no és un atelier? Quines hegemonies existeixen als patis? Quin impacte té una intervenció d'un grup de 22 persones en un pati?
Què sent una persona quan alguna cosa li desperta interès? Pot un pati convertir-se en un espai de sensibilització? Què motiva l'alumnat a implicar-se en el seu entorn? Pot la resignificació transformar completament un espai fins a fer-lo irreconeixible? Una cafeteria pot ser un espai de debat social? Què és la cultura i com es viu socialment? Com es fa significatiu un lloc? És possible el desenvolupament comunitari en un pati? Quin impacte té un/a animador/a sociocultural en les persones participants? La cultura impulsa el pensament crític? Què passa si no qüestionem la realitat social? Què significa ser "normal"? Per a què serveix un atelier? D'on s'origina el canvi real?

PROJECTE
D'INVESTIGACIÓ I
INNOVACIÓ EDUCATIVA

IES JORDI DE SANT JORDI

ANTEDECENTS_

2

Des d'una posició crítica respecte a la relació pedagògica i amb la voluntat de no «canviar-ho tot», s'inicien les primeres experiències d'hibridació entre art i encàrrec educatiu des del Cicle Formatiu de Grau Superior d'Animació Sociocultural (ASC). Entenem l'Animació Sociocultural com una pràctica política capaç de generar processos socials, culturals, artístics i comunitaris des dels quals problematitzar la realitat i utilitzar les arts com a eines de transformació dels entorns.

Aquest posicionament es concreta inicialment en dos projectes que constitueixen els principals antecedents de l'Atelier del Jordi.

El primer, Resistències Artístiques del Consorci de Museus de la Comunitat Valenciana, va permetre incorporar durant tres mesos l'artista Anna Talens al centre amb la proposta OFF/ON. Experiències connectades amb la natura. L'alumnat d'ASC va assumir el paper de mediador artístic amb l'alumnat del Programa d'Aula Compartida, desenvolupant pràctiques vinculades a la botànica del centre, el coneixement de l'entorn i el land art. El projecte va flexibilitzar espais i temps educatius i va culminar amb la transformació de l'institut en un museu obert a la comunitat mitjançant l'exposició Si més no el verger.

El segon projecte, Residències Artístiques de l'Ajuntament de València, es va desenvolupar amb l'artista Mar Dols Merle i va reunir alumnat d'ASC i de Formació Professional Bàsica al voltant de la pregunta sobre quins espais del centre són més o menys segurs. Aquest procés va donar lloc a Polítiques de bany, una investigació artística que va identificar els banys com a espais de control, però també de possibilitat, i que va generar continuïtats com els lavabos inclusius o el club de lectura LGTBIQA+.

Aquestes experiències van consolidar metodologies indisciplinades, pràctiques de resistència pedagògica i formes de treball col·laboratiu que van obrir el camí al projecte ACORD.

Fruit d'aquest recorregut naix ACORD, un projecte bianual d'innovació desenvolupat en col·laboració amb la Universitat de València i el grup de recerca CREARI. Al llarg de dos cursos ha impulsat processos d'investigació artística amb alumnat, la incorporació d'artistes a l'aula i la formació del professorat en metodologies artístiques, culminant en dues edicions de l'Encontre Arts i Encàrrec Educatiu. Aquest projecte va consolidar les condicions pedagògiques, organitzatives i metodològiques necessàries perquè les pràctiques artístiques s'integraren de manera estable al centre i va esdevenir el precedent immediat de l'Atelier del Jordi.

L'Atelier del Jordi naix directament d'aquest recorregut. Abans de la seua creació, l'espai que actualment ocupa era un lloc sense una funció definida dins de l'institut. Una iniciativa de l'alumnat d'ESO, impulsada pel professorat d'Educació Física, va transformar aquell espai en una zona destinada al break dance, obrint noves possibilitats d'ús durant el temps de pati.

Aquesta primera apropiació, juntament amb l'experiència acumulada en els projectes artístics anteriors i la demanda continuada de l'alumnat per desenvolupar metodologies creatives, va donar lloc a la resignificació física i simbòlica de l'espai, convertint-lo en un atelier capaç de generar pràctiques artístiques i culturals dins i fora del centre.

ANÀLISI DE LA REALITAT_

3

L'anàlisi de la realitat parteix de la necessitat de conèixer les formes en què la comunitat educativa habita l'institut durant el temps de pati en horari de matí. El projecte centra l'observació principalment en l'alumnat d'ESO, Batxillerat, Formació Professional Bàsica, Integració Social i TAPSD, sense deixar de banda el professorat, que també forma part de les dinàmiques relacionals i de l'ús dels espais.

Més que identificar únicament necessitats o mancances, aquest procés pretén reconèixer els interessos, els desitjos, les formes d'ocupació dels espais i les relacions que es produeixen al pati. L'anàlisi de la realitat s'entén així com un procés de mapeig cultural que permet dissenyar pràctiques artístiques i sociocomunitàries connectades amb l'experiència real de les persones que habiten el centre.

2.1. Tècniques utilitzades en l'observació dels patis

Per dur a terme aquest procés es van combinar tècniques pròpies de l'Animació Sociocultural amb metodologies de mediació artística i investigació situada. La combinació d'aquestes eines va permetre recollir informació tant quantitativa com qualitativa sobre els usos dels espais, els interessos culturals i les formes de relació presents al pati.

Tècniques participatives

Es van utilitzar diferents dispositius participatius —com ara bústies de propostes, panells col·laboratius, cartells interactius i enquestes visuals amb gomets— que permetien a l'alumnat expressar interessos, necessitats i desitjos de manera lliure i accessible.

Aquestes eines van facilitar la construcció d'un primer mapa d'interessos culturals del centre, identificant pràctiques artístiques, activitats i inquietuds compartides pels diferents cursos. Més enllà de la recollida de dades, aquests dispositius es van concebre com a espais de participació des d'on l'alumnat començava a implicar-se en la construcció del projecte.

Observació directa i derives

Una altra tècnica fonamental van ser les derives o passejos observatoris. Organitzats en petits grups, l'alumnat va recórrer els diferents espais del pati observant-ne els usos, els recorreguts, les formes d'ocupació i les relacions que s'hi produïen.

Aquesta observació va permetre identificar zones de trobada, espais infrutilitzats, llocs de conflicte, àrees de refugi, recorreguts habituals i formes diverses d'habitar l'institut. Paral·lelament, es van elaborar registres de camp, anotacions i mapes que posteriorment es van posar en comú per construir una lectura col·lectiva del territori escolar.

Converses i entrevistes informals

L'observació es va complementar amb converses espontànies i entrevistes informals amb alumnat i professorat. Aquestes interaccions van permetre aprofundir en aquells aspectes que no sempre són visibles mitjançant l'observació directa: motivacions, expectatives, conflictes, formes de participació i propostes de millora.

Dispositius de mediació artística

La principal eina d'investigació van ser els inflables experimentals, dissenyats prèviament per l'alumnat dins del mòdul d'Animació i Gestió Cultural.

Els inflables no es van utilitzar com un simple objecte lúdic, sinó com un dispositiu de mediació artística capaç de generar trobades, provocar converses i activar processos de participació. La seua presència alterava temporalment la quotidianitat del pati, despertava la curiositat i convidava l'alumnat a aproximar-se, dialogar i imaginar altres formes d'ocupar els espais de l'institut.

Entenem el dispositiu artístic com una pràctica que, més enllà de la seua funció material, produeix situacions de relació, facilita l'expressió dels desitjos col·lectius i obri possibilitats per repensar els usos dels espais escolars. En aquest sentit, els inflables van actuar com a eina per cartografiar interessos, detectar demandes i generar un procés de mapeig cultural compartit.

Registre audiovisual

Paral·lelament, es va realitzar la gravació d'un tràiler de presentació de l'Atelier del Jordi. Aquest material audiovisual va funcionar com un dispositiu comunicatiu que donava visibilitat al projecte, afavoria el reconeixement de l'Atelier dins del centre i estimulava la participació de la comunitat educativa.

2.2. Conclusions del mapeig cultural del pati

El procés de mapeig cultural ha permès comprendre el pati no únicament com un espai destinat a l'esbarjo, sinó com un territori relacional on es construeixen identitats, formes de convivència, vincles, conflictes i maneres diverses d'habitar la institució. L'observació desenvolupada al llarg de les diferents sessions evidencia que els usos dels espais, les dinàmiques grupals i les formes de participació no són neutres, sinó que responen a determinades lògiques socials i culturals que poden ser transformades mitjançant pràctiques artístiques i comunitàries.

En termes generals, el clima del pati es va mostrar receptiu davant la incorporació de propostes de dinamització. La irrupció dels inflables experimentals, acompanyada per la música, va alterar temporalment la quotidianitat de l'espai, generant curiositat, trobada i noves formes de relació entre l'alumnat. Es va observar un ambient positiu, caracteritzat per l'escolta, el respecte i la participació sempre que existia una mediació propera i un acompanyament continuat.

La participació, però, no es va produir de manera homogènia. Van conviure alumnat molt implicat amb altres persones que preferien observar des de la distància o mantenir-se al marge de les activitats. Tot i això, fins i tot aquestes formes d'observació poden entendre's com a participacions latents: mirades, gestos, imitacions o permanències pròximes que evidencien interès i predisposició quan les condicions d'accés són adequades.

Una de les principals conclusions del mapeig és el potencial dels inflables com a dispositius de mediació artística. Més enllà del seu caràcter lúdic, van actuar com a elements capaços de reorganitzar els fluxos habituals del pati, crear nous punts de trobada i afavorir la relació entre alumnat de diferents cursos i perfils. La seua dimensió visual i corporal va reduir les barreres inicials de participació, mentre que la música i el moviment van ampliar les possibilitats d'expressió, fent possible que cada persona participara des del seu propi nivell d'implicació: entrant, observant, ballant, escrivint o simplement compartint l'espai.

L'observació també va permetre identificar determinats patrons relacionals. L'alumnat dels primers cursos tendeix a participar amb més espontaneïtat, mentre que en els cursos superiors la implicació depèn en gran mesura de les dinàmiques del grup d'iguals. La vergonya, la por al judici i l'exposició pública apareixen com una de les principals barreres per a la participació, especialment quan les activitats impliquen visibilitat davant la resta de companyes i companys.

Aquestes dinàmiques també es reflecteixen en la manera com s'habita el pati. Les pistes esportives i els espais centrals concentren la major part de l'activitat i de la visibilitat, mentre que les zones perifèriques —com les graderies, la biblioteca, els banys o els voltants de la cafeteria— funcionen sovint com a espais de refugi, observació o retirada. Igualment, s'han detectat desigualtats de gènere en l'ocupació dels espais, amb una presència predominant dels xics en les pistes esportives i una participació més perifèrica de moltes xiques i d'altres perfils que no s'identifiquen amb aquestes dinàmiques.

Pel que fa als interessos de l'alumnat, el mapeig evidencia una gran diversitat de pràctiques culturals. L'esport i la música apareixen com els principals elements de socialització, però també emergeix un ampli interès per activitats creatives com el grafiti, la fotografia, la ceràmica, el cinema, les manualitats o la cuina. Paral·lelament, s'identifiquen inquietuds vinculades a la salut mental, el benestar emocional, la necessitat de sentir-se escoltades i acompanyades, així com un interès creixent per qüestions relacionades amb la diversitat, la identitat i la justícia social.

De manera reiterada, l'alumnat manifesta el desig que el pati es convertisca en un espai més actiu i divers, amb una programació estable de propostes culturals, artístiques i participatives. Entre les demandes més recurrents destaquen la recuperació de la cafeteria com a espai de trobada, una major difusió de les activitats del centre, la continuïtat de les dinamitzacions dels patis i la creació d'espais segurs on poder participar sense por al ridícul, a l'exclusió o al judici del grup.

Les barreres detectades —la vergonya, les dinàmiques grupals tancades, les desigualtats en l'ús dels espais i la manca d'invitacions directes a participar— reforcen la necessitat de generar processos de mediació sostinguts en el temps. El mapeig posa de manifest que l'alumnat vol participar, però necessita sentir que forma part d'un context segur, acollidor i capaç d'acompanyar diferents ritmes i formes d'implicació.

Aquestes conclusions orienten directament el disseny de l'Atelier del Jordi. El projecte parteix del cos, del joc, de l'experiència artística i de la mediació cultural com a llenguatges accessibles des dels quals activar la participació. Les propostes es plantegen de manera gradual, oferint múltiples formes d'entrada perquè cada persona pugui trobar el seu lloc dins del procés. Alhora, es concep el pati com un espai susceptible de ser resignificat simbòlicament, transformant els seus usos habituals i qüestionant les jerarquies i les formes hegemòniques d'ocupar-lo.

En aquest sentit, el mapeig cultural confirma el gran potencial del pati com a espai de producció cultural i de construcció comunitària. Lluny de ser únicament un lloc de descans, esdevé un territori on l'art pot actuar com a pràctica quotidiana de trobada, expressió i transformació col·lectiva. Aquestes conclusions constitueixen el punt de partida des del qual l'Atelier del Jordi dissenya les seues intervencions, sempre des d'una perspectiva participativa, inclusiva i situada, connectada amb els interessos, les demandes i els imaginaris de la comunitat educativa.

OBJECTIUS_ 4

OBJECTIU GENERAL

Consolidar l'Atelier del Jordi com un espai de recerca, mediació i producció artística i sociocomunitària que, a través de metodologies indisciplinades, contribuïska a transformar les formes d'aprendre, de relacionar-se i d'habitar l'institut.

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Consolidar una estructura pròpia per a l'Atelier que preserve el seu caràcter experimental i la seua capacitat d'innovació pedagògica.
- Materialitzar l'Atelier al porxe de l'institut com a espai de referència des d'on impulsar les intervencions artístiques, culturals i comunitàries del centre.
- Continuar desenvolupant metodologies artístiques que qüestionen les formes tradicionals d'entendre l'educació i amplien les possibilitats de participació de l'alumnat.
- Promoure processos de resignificació i reapropiació dels espais escolars mitjançant pràctiques artístiques col·laboratives.
- Fomentar el pensament crític, la creativitat i la llibertat d'expressió com a eixos de l'acció educativa.
- Impulsar pràctiques educatives inclusives que contribuïsqen a construir comunitats lliures de discriminació i compromeses amb la justícia social.
- Generar processos col·lectius de transformació institucional que incorporen l'art com una pràctica quotidiana capaç de produir noves formes de viure, aprendre i imaginar l'escola.
- Enfortir els vincles entre l'institut, el barri i el teixit cultural mitjançant projectes artístics i sociocomunitaris situats.

**PROJECTE
D'INVESTIGACIÓ I
INNOVACIÓ
EDUCATIVA**

METODOLOGIA I ORGANITZACIÓ_

5

Estratègies metodològiques

La metodologia de l'Atelier del Jordi s'articula des de la pràctica artística com a eina de mediació, participació i transformació comunitària. Entenem l'art no com un fi en si mateix, sinó com un llenguatge capaç d'obrir espais de trobada, generar pensament crític i activar processos col·lectius de resignificació de la realitat. Les pràctiques desenvolupades parteixen del disseny i dels interessos de l'alumnat, promovent formes de participació voluntàries que conviden a experimentar, observar, crear, dialogar, qüestionar i imaginar altres maneres d'habitar l'institut.

Aquest plantejament situa l'alumnat com a protagonista del procés educatiu, afavorint la cogestió dels espais i la presa compartida de decisions. La intervenció educativa es construeix des de l'acompanyament, la mediació i l'escolta activa, generant contextos segurs on totes les persones puguin participar des de les seues possibilitats, sense por al judici o a l'error.

Les metodologies emprades són obertes, flexibles i experimentals. Cada pràctica es revisa constantment a partir de l'observació, l'avaluació col·lectiva i l'experiència viscuda. Aquesta lògica de prova, adaptació i aprenentatge continu permet que les propostes evolucionen segons les necessitats detectades en el mapeig cultural del pati i els interessos de la comunitat educativa.

L'Atelier treballa des d'una perspectiva inclusiva i interseccional, qüestionant les desigualtats que travessen els espais escolars i promovent pràctiques capaces d'afavorir la participació de totes les persones. La diversitat es considera un valor pedagògic i la construcció d'espais segurs esdevé una condició indispensable perquè l'art puga actuar com a eina d'expressió, aprenentatge i transformació social.

Línies d'intervenció i pràctiques artístiques

Les intervencions desenvolupades durant els patis combinen diferents disciplines artístiques i culturals que permeten oferir múltiples formes de participació. Cada pràctica constitueix un dispositiu de mediació diferent, capaç d'activar relacions, generar conversa i donar resposta als interessos detectats durant el procés de mapeig cultural.

L'activitat esportiva és concebuda com una pràctica corporal i relacional que va més enllà de la competició. El treball desenvolupat des del grup d'esports pretén transformar les dinàmiques d'ocupació dels espais esportius, tradicionalment masculinitzats, afavorint una participació més equitativa. Les diferents estratègies assajades —com la reorganització dels espais, la incorporació progressiva de les xiques als partits o la mediació directa en situacions de conflicte— han permès identificar que la transformació de les relacions requereix processos sostinguts d'acompanyament més que intervencions puntuals.

Les arts escèniques utilitzen el cos i el moviment com a llenguatges d'expressió i comunicació. El grup de dansa ha funcionat des de metodologies experimentals, adaptant constantment els espais segons les demandes identificades. Inicialment les sessions es desenvolupaven al porxe, però l'observació va mostrar que l'exposició pública dificultava la participació. El trasllat a un espai més recollit va facilitar la implicació de l'alumnat, mentre que la cartelleria i les accions de difusió van permetre mantenir-ne la visibilitat. Les coreografies parteixen sovint dels interessos de l'alumnat —com els repertoris musicals actuals, les danses compartides en xarxes socials o les dinàmiques interactives com Just Dance —, convertint el desig en motor de participació.

Les arts plàstiques es plantegen com un espai de creació oberta on el procés adquireix més importància que el resultat final. Les activitats —crochet, ceràmica, pintura, polseres, ventalls o personalització d'objectes— naixen tant de les propostes del propi alumnat com dels interessos detectats durant les sessions. La pràctica artística es desenvolupa des de l'experimentació, l'ajuda mútua i l'aprenentatge compartit, afavorint que qualsevol persona pugui incorporar-se independentment dels seus coneixements previs.

La cuina forma part d'aquestes pràctiques artístiques entenent l'alimentació com un espai de cultura, memòria i construcció comunitària. La preparació col·lectiva dels aliments substitueix les relacions jeràrquiques per processos de col·laboració, on totes les persones participen en l'elaboració, comparteixen receptes, converses i experiències vinculades a la cultura alimentària. D'aquesta manera, cuinar es converteix també en una pràctica de mediació capaç de generar vincles, escolta i sentiment de pertinença. En totes aquestes línies d'intervenció, les pràctiques artístiques funcionen com a dispositius capaços d'activar processos de participació, resignificar els espais del pati i construir formes alternatives de convivència dins de l'institut.

Desenvolupament del projecte

El projecte s'ha estructurat en tres fases complementàries.

La primera fase, desenvolupada entre octubre i desembre, va consistir en l'anàlisi de la realitat mitjançant el mapeig cultural del pati. Es van combinar pràctiques d'observació, passejos exploratoris, dispositius artístics com els inflables experimentals, tècniques participatives de consulta, accions de difusió i reunions de coordinació que van permetre identificar interessos, necessitats i possibilitats d'intervenció.

La segona fase, entre gener i maig, correspon a la posada en marxa de l'Atelier. La inauguració, concebuda com una performance oberta a tota la comunitat educativa, va marcar l'inici del projecte i va donar pas a la programació setmanal dels patis dels dimarts, les accions de comunicació, la coordinació dels equips i els processos continus de seguiment i avaluació.

Finalment, la tercera fase se centra en l'avaluació del conjunt del procés, recopilant les observacions, els aprenentatges i les experiències desenvolupades per consolidar el projecte i facilitar-ne la continuïtat en cursos posteriors.

Organització del projecte

L'organització de l'Atelier es basa en la cogestió i la corresponsabilitat. Els diferents equips assumeixen funcions diverses que roten al llarg del projecte, evitant l'especialització permanent i afavorint que totes les persones experimenten tasques de coordinació, dinamització, observació, documentació i avaluació.

La presa de decisions es realitza mitjançant metodologies assembleàries, on les propostes són debatudes col·lectivament i les discrepàncies es resolen a partir de l'escolta activa i la recerca de consensos.

El professorat adopta un paper d'acompanyament i facilitació, cedint protagonisme a l'alumnat en la gestió de les activitats i intervenint únicament quan és necessari per garantir el desenvolupament del procés.

L'organització dels espais també ha evolucionat a partir de l'observació i l'experiència.

Cada pràctica ha anat trobant el lloc més adequat segons les formes de participació que afavoria, demostrant que la metodologia de l'Atelier és un procés viu que es transforma contínuament a partir de les necessitats de la comunitat educativa.

PROJECTE
D'INVESTIGACIÓ I
INNOVACIÓ EDUCATIVA

IES JORDI DE SANT JORDI

**PROJECTE
D'INVESTIGACIÓ I
INNOVACIÓ
EDUCATIVA**

AVALUACIÓ_ **6**

El procés de l'Atelier s'inicia, de manera quasi orgànica, amb una fase d'evaluació inicial on es fa imprescindible escoltar i llegir el que el pati ja està contant. En aquest punt es desenvolupa el mapeig del pati o anàlisi de la realitat, entès com una lectura situada dels espais, els cossos i les relacions que els travessen. A través de diverses tècniques participatives i de l'observació constant, es comença a desxifrar com funciona realment aquest ecosistema escolar.

Durant aquesta fase inicial, l'observació esdevé una eina fonamental: s'analitzen moviments, interaccions, gestos, tensions i formes d'ocupar l'espai, registrant tot en un diari de camp. Aquesta mirada atenta permet captar allò que no sempre es diu amb paraules: llenguatges corporals, dinàmiques de poder, presències i absències. Paral·lelament, s'exploren els desitjos i necessitats de l'alumnat mitjançant estratègies com bústies de suggeriments i panells de preguntes, que funcionen com a dispositius de recollida d'interessos i imaginacions col·lectives.

El procés es completa amb la deriva caminada, un passeig conscient pel pati que permet identificar zones de conflicte, espais de refugi, àrees d'oci o llocs d'invisibilitat. Aquesta exploració situa la mirada sobre la distribució dels cossos i les seues relacions amb l'entorn, posant en evidència fenòmens com la segregació, la presència o absència d'adults i les dinàmiques d'ús de l'espai. També s'incorpora una pràctica artística d'anàlisi mitjançant inflables fets amb materials reciclats, que actuen com a dispositius sensibles i atractius on l'alumnat pot escriure, expressar i projectar els seus interessos per a l'Atelier, convertint l'art en eina de recollida de dades i d'intervenció.

A partir d'aquesta base s'obre la fase processual, on el projecte es posa en moviment i es transforma constantment a partir de l'experiència. El feedback esdevé clau: converses, preguntes i observacions contínues permeten recollir percepcions sobre el desenvolupament de les activitats, detectar necessitats emergents i introduir canvis en temps real. Aquesta escolta activa configura el projecte com un organisme viu que s'adapta al que passa.

En paral·lel, les evidències documentals —fotografies, vídeos i registres visuals— permeten mirar el procés des d'una altra distància, aportant una lectura externa que complementa la vivència interna. Aquest material, juntament amb la difusió digital, contribueix a ampliar l'abast del projecte i a visibilitzar les pràctiques que es generen dins del centre. Les assemblees de grup, per la seua banda, funcionen com a espais de coordinació, reflexió col·lectiva i reorganització del treball, tot i que es reconeix la necessitat de millorar el registre sistemàtic d'aquestes sessions mitjançant actes.

Finalment, la fase d'avaluació final recull, sintetitza i interpreta tot el procés desenvolupat al llarg del projecte. L'observació acumulada i el feedback compartit permeten construir una lectura global del que ha sigut l'Atelier, identificant encerts, tensions i línies de millora. La pròpia elaboració de l'informe actua com a dispositiu d'avaluació final, condensant microanàlisis sobre la difusió, les performances i les activitats desenvolupades.

Aquest document final no només tanca un cicle, sinó que deixa oberta una continuïtat: un conjunt de sabers, experiències i metodologies que poden ser heretades, reactivades i transformades per futurs grups. En aquest sentit, l'Atelier no finalitza, sinó que es projecta com un procés en extensió, en constant relectura i resignificació col·lectiva.

CONCLUSIONS_

7

L'Atelier s'ha configurat com una pràctica pedagògica situada en els marges de la norma, des d'una mirada crítica i artística que entén l'educació com un espai viu de disputa, afectes i possibilitats. El seu objectiu no ha sigut només fomentar la participació de l'alumnat en la creació cultural dins del centre, sinó desplaçar la idea mateixa de cultura com a un dret accessible, inclusiu i compartit, on els cossos, les emocions i els desitjos també produeixen coneixement.

Des d'aquesta experiència, la participació activa no ha sigut un resultat accessori, sinó el centre del procés: l'alumnat ha co-creat, proposat i habitat l'espai a través de pràctiques artístiques diverses, convertint el pati en un laboratori de relacions, preguntes i afectes. El que inicialment podia semblar una simple intervenció s'ha transformat en un exercici de resignificació col·lectiva, on una pèrgola o un racó del centre deixen de ser només arquitectura per a convertir-se en un lloc on passen coses, on es negocien presències i es desdibuixen hegemonies.

En aquest context ens preguntem què significa realment ser "normal". La normalitat apareix com un dispositiu social que regula cossos i comportaments, que sovint obliga a encaixar en formes preestablertes. Des d'una pedagogia queer, l'Atelier proposa el contrari: un espai on la diferència no es corregeix, sinó que es celebra, on cada subjectivitat pot aparèixer sense haver de justificar-se. Així, el ball, les arts plàstiques o qualsevol pràctica corporal esdevenen espais segurs d'expressió, on el judici extern perd força i emergeixen altres formes d'estar juntes.

Aquesta obertura ha permès que les demandes de l'alumnat es materialitzen en propostes concretes — com el crochet, les cançons o les dinàmiques corporals— mostrant que el disseny també és una eina pedagògica. Quan un cos s'implica en allò que li interessa, apareixen emocions diverses: curiositat, plaer, por, alegria o transformació. Aquestes intensitats són precisament les que fan que un espai es torne significatiu, perquè el significat no està en l'objecte sinó en la relació.

El projecte també ha evidenciat la importància de garantir l'accés equitatiu a la cultura, tot i les persistents barreres econòmiques, socials i de gènere que encara travessen especialment alguns àmbits com l'esport o les activitats extraescolars. L'Atelier intenta fissurar aquestes estructures a través de la participació oberta, la co-creació i la democratització de les decisions, encara que aquest procés siga gradual i ple de tensions.

Les intervencions en el pati han generat situacions de trobada inesperades, on hegemonies quotidianes es veuen interpel·lades i reordenades. El que ocorre quan un grup entra i activa l'espai no és només una activitat, sinó una reconfiguració momentània del que és possible: altres usos del cos, altres formes de convivència, altres mirades sobre el mateix lloc.

Aquest projecte parteix també de la pregunta constant com a metodologia: què és real?, com construïm significat?, què ens connecta?, com es produeix el pensament crític? Des d'aquesta perspectiva, el pensament no és una resposta tancada sinó un procés obert que es cultiva a través de l'art, l'experiència i la relació amb l'altre. L'Atelier esdevé així un dispositiu pedagògic que no transmet només continguts, sinó que obri processos d'autointerrogació i consciència.

Si no es qüestiona la realitat, aquesta es torna norma naturalitzada, i amb ella desapareix la possibilitat de transformació. Per això, el projecte insisteix en la necessitat de generar espais on pensar, sentir i imaginar siguen actes polítics. El canvi no s'origina en un únic punt, sinó en la acumulació de gestos, en les friccions quotidianes, en les preguntes que interrompen l'automatisme.

La resignificació dels espais juga ací un paper central: un lloc pot deixar de ser el que era per a convertir-se en una altra cosa, fins al punt que el seu origen es difumina. Però més enllà de la forma física, l'Atelier no és només la pèrgola ni el dispositiu material, sinó la xarxa d'afectes, sabers i pràctiques que s'hi despleguen. És un espai relacional, un temps compartit, una manera d'habitar el centre des d'una lògica comunitària.

Tot i això, el desenvolupament del projecte ha estat condicionat pel temps, els recursos i la manca d'un finançament estable en el temps. La seua complexitat requereix continuïtat, coordinació interdisciplinària i suport real del centre i de les institucions, així com una planificació que transcendisca la temporalitat d'un únic mòdul formatiu.

Perquè l'Atelier puga consolidar-se, necessita rutina, coherència i sosteniment col·lectiu. No es tracta d'una intervenció puntual, sinó d'un procés llarg que requereix cura, seguiment i implicació de tota la comunitat educativa. Només així es pot evitar que les seues propostes es convertisquen en experiències efímeres o fragmentades.

En última instància, aquest projecte reivindica la cultura com a pràctica situada, viva i compartida, i l'educació com un espai on allò possible es reescriu constantment. L'Atelier del Jordi de Sant Jordi no és un final, sinó una obertura: una invitació a continuar imaginant, transformant i habitant els espais des d'altres formes de vida col·lectiva, més lliures, més sensibles i més justes.

